

Д. Ю. Юрковський,
магістрант кафедри державного управління і менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ – СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

D. Y. Yurkovsky,
graduate Department of public administration and management
National Academy of public administration the President of Ukraine

EUROPEAN INTEGRATION IS A STRATEGIC PRIORITY OF FOREIGN POLICY OF UKRAINE

У статті проведено аналіз стану реалізації стратегічного пріоритету зовнішньополітичної діяльності України. Доведено, що за сучасних умов державності України європейська інтеграція є ключовим зовнішньополітичним пріоритетом держави. Визначено, що європейський вибір України зумовлює необхідність успішної реалізації завдань щодо поступової інтеграції держави до європейського співтовариства задля політичної стабільності, розбудови української держави на демократичних правових засадах, забезпечення ефективної реалізації національних інтересів та повноправної участі України у європейських структурах безпеки. Встановлено проблеми, що перешкоджають успішній реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію.

In the article the analysis of the status of implementation of the strategic priority of foreign policy of Ukraine. It is proved that in modern conditions of statehood of Ukraine's European integration is a key foreign policy priority for the government. It is determined that the European choice of Ukraine necessitates the successful implementation of tasks by the gradual integration of the state in the European community for the sake of political stability, development of the Ukrainian state on democratic principles that ensure effective implementation of national interest and full participation of Ukraine in the European security structures. Have problems hindering the successful implementation of the strategic course of Ukraine towards European integration.

Ключові слова: європейська інтеграція, зовнішньополітична діяльність, національні інтереси, держава, Європейський Союз.

Key words: European integration, foreign policy, national interests, the state, the European Union.

Постановка проблеми. З проголошенням державної незалежності, одним з головних чинників захисту національних інтересів України є її роль і місце в системі міжнародних відносин як впливової європейської держави та ключового суб'єкта міжнародної безпеки. Відтак, стратегічним пріоритетом зовнішньополітичної діяльності було визначено європейську інтеграцію.

Саме європейська інтеграція є на сьогодні безальтернативним зовнішньополітичним курсом держави, як запорука зміцнення її міжнародних позицій, набуття додаткових гарантій забезпечення територіальної цілісності, суверенітету та національно-культурного відродження країни, створення передумов для проведення більш ефективної оборонної політики, перебудови й підготовки національної економіки до функціонування в умовах жорсткої конкуренції з економічними системами інших країн.

Європейський вибір України ґрунтується на життєво важливих інтересах та історичному прагненні українського народу бути невід'ємною частиною єдиної Європи. Набуття членства України у Європейському Союзі сприятиме процесу зміцнення глобальної безпеки, забезпечення стабільності та уникнення передумов для поновлення штучних бар'єрів між країнами пострадянського простору.

Тому, вищим політичним керівництвом України підтверджено відданість європейським демократичним цінностям, правам людини, та верховенству права. Ідея європейської інтеграції підтримується більшістю громадян України та впливовими політичними силами у державі.

Отже, стратегічно важливим пріоритетом зовнішньополітичної діяльності України є укладення Угоди між Україною і Європейським Союзом про асоціацію а також Угоди про створення всеосяжної зони вільної торгівлі з країнами ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію досліджують вітчизняні вчені: О.Андрійко, Ю.Бажал, Я.Базиліук, М.Білоусов, М.Борсук, О.Власюк, Л.Гайдуков, А.Гальчинський, І.Грицяк, В.Горбулін, Р.Давидов, В.Денісов, Я.Жаліло, В.Кампо, М.Квятковський, І.Коліушко, О.Копиленко, В.Копійка, В.Кравченко, В.Крисаченко, В.Куйбіда, О.Кушніренко, О.Литвиненко, Е.Лібанова, О.Малиновська,

В.Манжола, П.Мартиненко, М.Микієвич, Т.Мотренко, В.Мунтіян, О.Павлюк, Ю.Пахомов, І.Піляєв, Р.Петров, С.Пирожков, М.Пітцик, М.Селівон, А.Селіванов, В.Сороко, М.Степико, А.Ткаченко, А.Філіпенко, О.Чалий, В.Шамрай, В.Шаповал, Г.Яворська та ін.

Водночас, аналіз сучасного стану євро інтеграційних процесів свідчить про необхідність наукового пошуку шляхів вирішення зовнішньополітичних проблем та вдосконалення зовнішньополітичної діяльності України.

Мета статті – провести аналіз здійснення зовнішньополітичної діяльності України що спрямована європейську інтеграцію.

Виклад основного матеріалу. Як свідчить світовий досвід, більшість країн світу визначають зовнішньополітичну діяльність як одну із стратегічних підвалин політики національної безпеки. Зовнішньополітична діяльність світових країн спрямована на забезпечення ефективної реалізації національних інтересів на міжнародній арені (політичних, економічних, військових, соціально-культурних тощо), упровадження ефективних політико-дипломатичних механізмів з метою створення умов сталого економічного розвитку держави, захисту її суверенітету та державної незалежності. Отже, зовнішньополітична діяльність упроваджується шляхом проведення збалансованої зовнішньої політики кожною державою світу.

З проголошенням Україною державної незалежності, одним із стратегічних пріоритетів зовнішньополітичної діяльності держави було визначено процес європейської інтеграції. Так, у Постанові Верховної Ради Української РСР від 25 грудня 1990 р. "Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин", Уряду було доручено "...спрямувати зусилля на забезпечення безпосередньої участі Української РСР у загальноєвропейському процесі та європейських структурах" [1].

У Зверненні Верховної Ради України "До парламентів і народів світу" від 5 грудня 1991 р. у зв'язку з підтвердженням на референдумі Акта проголошення незалежності зазначається: "Україна як європейська держава готова приєднатися до Гельсінського заключного акта, Паризької хартії та інших документів НБСЄ" [2].

Акцентуємо увагу на тому, що з прийняттям вищезазначених стратегічних документів процес європейської інтеграції було визначено одним із стратегічних пріоритетів в зовнішньополітичній діяльності України.

В "Основних напрямках зовнішньої політики України", схвалених Верховною Радою 2 липня 1993 р., зазначається: "Зовнішньополітичні зусилля України мають бути постійно спрямовані на розвиток європейського регіонального співробітництва в усіх сферах з метою зміцнення своєї державної незалежності та ефективного забезпечення національних інтересів" [3].

З метою розширення формату співпраці між Україною та Європейським Союзом, 14 червня 1994 р. у Люксембурзі була підписана, а 1 березня 1998 р. набула чинності після ратифікації усіма державами – членами ЄС Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС [4]. Зазначеною Угодою було започатковано партнерство між Європейським Союзом і його державами-членами, з одного боку, та Україною – з іншого. У положеннях стратегічного документу визначено такі цілі стратегічного партнерства між сторонами, а саме:

- упровадження політичного діалогу між Україною і Європейським Союзом, що сприятиме розвитку тісних політичних відносин;
- сприяння розвитку торгівлі, інвестицій і гармонійних економічних відносин між сторонами і в такий спосіб – прискоренню їх сталого розвитку;
- створення основ взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва.

З'ясовано, що з метою консолідації зусиль органів державної влади України з питань євроінтеграції, щодо створення передумов необхідних для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі, Указом Президента України від 11 червня 1998 р була затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу [5].

У Стратегії зазначено, що: "Національні інтереси України потребують утвердження України як впливової європейської держави, повноправного члена ЄС. У зв'язку з цим необхідно чітко та всебічно визначити зовнішньополітичну стратегію щодо інтеграції України до європейського політичного, економічного та правового простору". Стратегією інтеграції України до ЄС визначено комплекс стратегічних завдань, у політичній, економічній, правовій та безпековій сферах, що мають бути реалізовані компетентними органами державної влади України до 2007 року для створення передумов для набуття Україною повноправного членства у Європейському Союзі. Зазначимо, що керівництвом України було визначено пріоритетність виконання органами державної влади у свої діяльності зазначених завдань. Від їх успішної реалізації залежатиме економічний прогрес та політична стабільність в Україні у короткостроковій перспективі.

Серед основних завдань компетентним органам державної влади України з питань європейської інтеграції було визначено такі:

1) адаптація законодавства України до законодавства ЄС, забезпечення прав людини. Сутність завдання полягає у необхідності приведення у відповідність національного законодавства України із сучасною європейською системою права. Важливою складовою процесу є реформування правової системи України на умовах та стандартах, які встановлюються у конвенціях Ради Європи. Процес адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу сприятиме розвитку політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави у рамках ЄС і сприятиме поступовому підвищенню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що склався у державах – членах ЄС;

2) економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною і Європейського Союзу. Сутність цього завдання полягає у необхідності лібералізації та синхронізованому відкритті ринків ЄС та України; взаємному збалансуванні торгівлі; наданні на засадах взаємності режиму сприяння інвестиціям з ЄС в Україну та українським експортерам на ринках ЄС; запровадженні спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників. Важливою складовою процесу є упровадження зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, що є важливою складовою економічної інтеграції та розвитку торгівлі між Україною і ЄС;

3) інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки. Сутність завдання полягає у тому, що Європейський Союз визнає важливу роль України у формуванні новітньої архітектури загальноєвропейської безпеки у третьому тисячолітті. Стратегічно важливим є той факт, що Європейській Союз прагне спільно з Україною розширити співпрацю та взаємодію у галузі безпеки і оборони, що має стати для нашої держави гарантією національної безпеки. Принцип неподільності європейської безпеки однаково важливий як для України, так і для ЄС та його повноправних та асоційованих держав-членів;

4) політична консолідація та зміцнення демократії. Сутність завдання полягає у тому, що політична консолідація передбачає неухильне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери політико-дипломатичних відносин між Україною та ЄС. Вона спрямована на гарантування політичної стабільності в Україні і на всьому Європейському континенті; забезпечення мирного розвитку та плідного співробітництва всіх європейських націй; зміцнення демократичних засад в українському суспільстві.

Реалізуючи положення Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу Україною було створено інституційний механізм адаптації та сформовано певну нормативно-правову базу для послідовної й ефективної реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції.

Акцентуємо увагу на тому, що необхідність пошуку шляхів вирішення зовнішньополітичних проблем та вдосконалення зовнішньополітичної діяльності країни з реалізацію стратегічного курсу на європейську інтеграцію обумовило прийняття Програми інтеграції України до Європейського Союзу, що була схвалена Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072/2000. Передбачалося, що Програма інтеграції України до Європейського Союзу має стати головним

інструментом загальної стратегії на шляху наближення України до ЄС за всім спектром співробітництва – політичним, соціальним, фінансовим, економічним, торговельним, науковим, освітнім, культурним тощо. Інші програми та плани політичного, соціально-економічного спрямування, що розробляються або підлягають розробленню органами виконавчої влади, повинні ґрунтуватися на цілях цієї Програми [6].

Зазначимо, що успішна реалізація завдань з європейської інтеграції на сучасному етапі була зумовлена необхідністю виконання таких завдань, а саме:

- 1) адаптація національного законодавства України у відповідність до законодавства Європейського Союзу та розроблення проектів нормативно-правових актів України з урахуванням вимог Європейського Союзу;
- 2) створення сприятливих зовнішньополітичних умов для забезпечення політичної безпеки України на міжнародній арені, а також повноправної участі держави у глобальних та регіональних безпекових структурах;
- 3) підвищення ефективності координації, взаємодії та державного контролю за діяльністю органів виконавчої влади України з питань європейської інтеграції;
- 4) створення привабливого інвестиційного клімату в Україні та залучення міжнародної допомоги Європейського Союзу з метою розвитку економіки України;
- 5) реалізація комплексних заходів щодо підвищення міжнародного іміджу України та рівня поінформованості міжнародного співтовариства про суспільно-політичну ситуацію у державі;
- 6) підготовка та імплементація міжнародних проектів і програм з питань спрямованих на розширення формату євроінтеграційного співробітництва;
- 7) вжиття заходів щодо перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань європейської інтеграції з урахуванням відповідного досвіду суміжних із Україною держав – членів ЄС тощо.

Необхідність успішної реалізації стратегічного курсу України на Європейську інтеграцію зумовило потребу із удосконалення національної системи державного управління зовнішньополітичною діяльністю. З цією метою у березні 2007 р. між Україною і Європейським Союзом було започатковано переговорний процес із підготовки базового договору між Україною та ЄС на заміну чинної Угоди про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 р. У 2008 році між сторонами було узгоджено назву нового договору – Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом (далі-Угода).

Зазначимо, що 11 листопада 2011 р. у Брюсселі відбувся завершальний двадцять перший раунд переговорів щодо укладення Угоди про асоціацію, у ході якого були узгоджені всі положення тексту Угоди. У ході П'ятнадцятого Саміту Україна – ЄС (19 грудня 2011 р., м. Київ) лідери України та ЄС офіційно заявили про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію. 30 березня 2012 року у Брюсселі глави переговорних делегацій парафували Угоду [7].

Встановлено, що Угода про асоціацію покликана забезпечити якісно новий, поглиблений формат відносин між Україною та ЄС. Вона стане унікальним двостороннім документом, який виходитиме далеко за рамки подібних угод, укладених ЄС свого часу з країнами Центральної та Східної Європи. Угода не лише закладе якісно нову правову основу для подальших взаємин між Україною та ЄС, але й слугуватиме стратегічним орієнтиром для проведення системних соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

З укладенням Угоди відносини між Україною та ЄС будуть переведені на новий рівень – від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Важливим елементом Угоди є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Україна розглядає Угоду про асоціацію як важливий крок на шляху наближення в перспективі до наступного етапу – підготовки до вступу в ЄС.

Водночас, необхідно акцентувати увагу на певні труднощі, що суттєво перешкоджають процесу реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію. По-перше, державою втрачено позитивну динаміку щодо реалізації стратегічного курсу на європейську інтеграцію. На сьогодні європейську спільноту турбує відхід України від базових демократичних цінностей, а саме: дотримання прав людини, незалежності судової системи та верховенства права. Водночас, вжитими політико-дипломатичними заходами не вдається суттєво зміцнити імідж держави на міжнародній арені. По-друге, дестабілізуючи вплив на процеси євроінтеграції України створює зовнішньополітична діяльність Російської Федерації. Сучасна зовнішня політика РФ по відношенню до України спрямована на “повернення” держави у зону російського геополітичного впливу, а саме: Митного Союзу, СНД, ОДКБ тощо. По-третє, упродовж останніх років, Україна втратила свої позиції на міжнародній арені в якості регіонального лідера в системі забезпечення міжнародної безпеки. Це негативно позначається на міжнародному іміджі держави та суттєво впливає на подальші євро інтеграційні процеси.

Аналіз вищезазначених проблемних питань дає підстави стверджувати про необхідність підвищення ефективності державного управління у зовнішньополітичній сфері України, а також формування дієвої системи координації і взаємодії органів державної влади з метою відстоювання національних інтересів у зовнішньополітичній сфері.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене зазначимо, що з проголошенням Україною державної незалежності, одним із стратегічних пріоритетів зовнішньополітичної діяльності держави було визначено процес європейської інтеграції. Саме європейська інтеграція є на сьогодні безальтернативним зовнішньополітичним курсом держави, як запорука зміцнення її міжнародних позицій, набуття додаткових гарантій забезпечення територіальної цілісності, суверенітету та національно-культурного відродження країни, створення передумов для проведення більш ефективної оборонної політики, перебудови й підготовки національної економіки до функціонування в умовах жорсткої конкуренції з економічними системами інших країн. Аналіз сучасного стану євроінтеграційних процесів свідчить про необхідність наукового пошуку шляхів вирішення зовнішньополітичних проблем та вдосконалення зовнішньополітичної діяльності України.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики, є на наш погляд проведення подальших наукових досліджень щодо проблем та перспектив реалізації стратегічного зовнішньополітичного курсу України на європейську інтеграцію.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховної Ради Української РСР від 25 грудня 1990 р. “Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин”. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-12> <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-12>> .
2. Звернення Верховної Ради України “До парламентів і народів світу” від 5 грудня 1991 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1927-12> <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1927-12>> .
3. Основні напрями зовнішньої політики України, схвалені Постановою Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>> .
4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
5. Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615 “Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу”. –[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98>.

6. Указ Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072 "Про програму інтеграції України до Європейського Союзу". [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00>.

7. Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association> <<http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association>>.

References.

1. The resolution of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR (1990), "Implementation of the Declaration on state sovereignty of Ukraine in the sphere of external relations", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-12> <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-12>> (Accessed 9 October 2013).

2. The appeal of the Verkhovna Rada of Ukraine "To the parliaments and peoples of the world" (1991), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1927-12> <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1927-12>> (Accessed 9 October 2013).

3. The Verkhovna Rada Of Ukraine "The main directions of Ukraine's foreign policy" (1993), available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>> (Accessed 9 October 2013).

4. The agreement on partnership and cooperation between Ukraine and the European Communities and their member States (1994), available at: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/998_012 <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/998_012> (Accessed 10 October 2013).

5. The Decree Of The President Of Ukraine "On approval of the Strategy of Ukraine's integration to the European Union" (1998), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98> <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98>> (Accessed 10 October 2013).

6. The Decree Of The President Of Ukraine "About the program of integration of Ukraine into the European Union" (2000), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00> <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00>> (Accessed 10 October 2013).

7. "The Association agreement between Ukraine and the European Union" (2014), available at: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association> <<http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-association>> (Accessed 10 October 2013).

Стаття надійшла до редакції 15.10.2013р.